

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LARA 2023

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: Awara 2½

Bammbiri ili li na masiatari a 6.

NDAELA NA MAFHUNGOTHANGELI

1. Heḽi bammbiri ḽi na KHETHEKANYO THARU:

KHETHEKANYO YA A:	Maanea	(50)
KHETHEKANYO YA B:	Zwibveledzwa Zwilapfu zwa Vhudavhidzani	(30)
KHETHEKANYO YA C:	Zwibveledzwa Zwipfufhi zwa Vhudavhidzani/ zwa Tsumbedzi/zwa Mafhungo	(20)

2. Fhindulani mbudziso NTHIHI u bva kha khethekanyo INWE na INWE.

3. Nwalani nga luambo lune na khou lingwa ngalwo.

4. Thomani khethekanyo INWE na INWE kha siatari LISWA.

5. Ni fanela u pulana (tsumbo: mapa wa muhumbulo/nyolo/tshati ya nyelelo/maipfi a re khii), u vhalulula na u sedzulusa mushumo waḽu. Pulane yaḽu i tea u RANGELA maanea.

6. U pulana hoṽhe hu tea u sumbedzwa nga u ralo. Ni eletshedzwa u thutha pulane yoṽhe nga u tala mutalo u buḽekanyaho khayoy.

7. Ni eletshedzwa lwa tshoṽhe uri ni shumise ndangatshifhinga iyi yo anganywaho:

KHETHEKANYO YA A:	Henefha kha minetse ya 80
KHETHEKANYO YA B:	Henefha kha minetse ya 40
KHETHEKANYO YA C:	Henefha kha minetse ya 30

8. Nomborani phindulo dzaḽu sa zwe ṽhoḽo dza nomboriswa zwone kha bammbiri ḽa mbudziso.

9. Neani phindulo INWE na INWE ṽhoḽo yo teaho.

10. Musi ni tshi vhalala tshivhalo tsha maipfi, maipfi a re kha ṽhoḽo ye na nanga ha tei u katelwa kha itsho tshivhalo.

11. Nwalani nga vhudele nahone zwi no vhalea.

KHETHEKANYO YA A: MAANEA

MBUDZISO 1

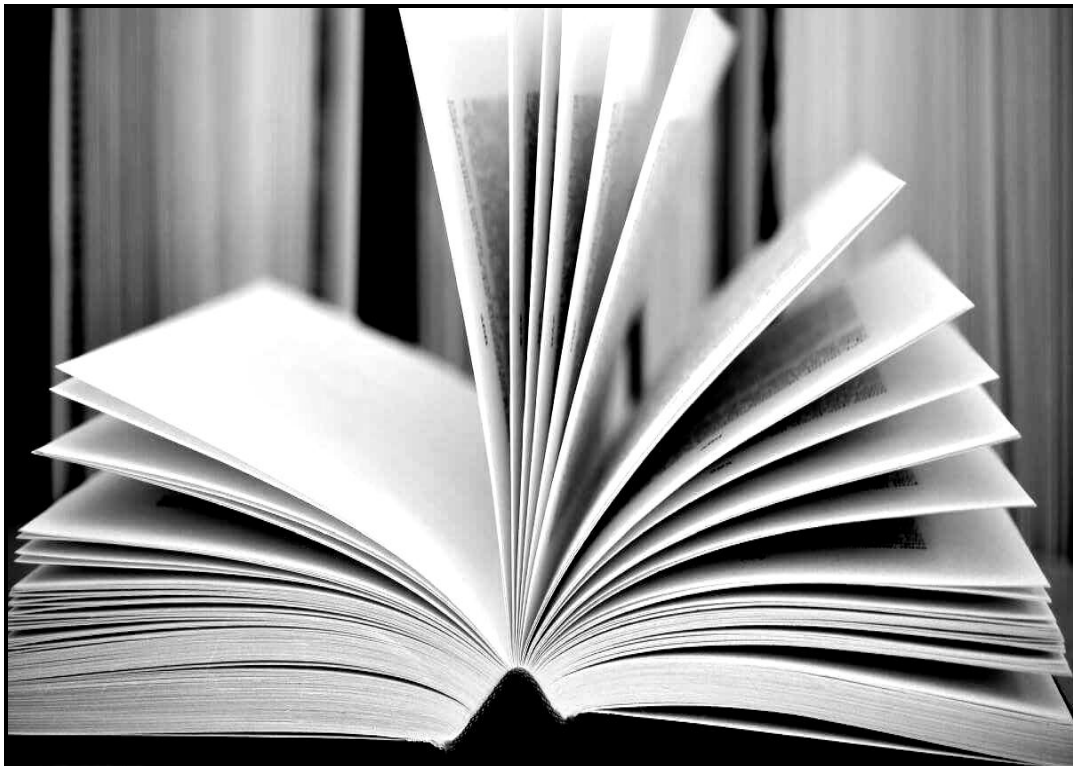
Fhindulani mbudziso NTHIHI kha dza malo dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha 250 u ya kha 300.

- 1.1 Ndeme ya u hangwela. [50]
- 1.2 U thetshelesa ndayo zwo nthusa vhutshiloni. [50]
- 1.3 Duvha heḷo ḷi ḍo dzula ḷi muhumbuloni wanga. [50]
- 1.4 Vhagudiswa vha tea u tendelwa u guda thero dzoṅhe nga luambo lwa ḍamuni. Ṭatani ni tshi tenda kana ni tshi hanedza. [50]
- 1.5 Ngoho yo vha miṭodzi ya dakalo. [50]

Nangani tshifanyiso tshithihi kha zwi tevhelaho ni ṅwale ngatsho maanea ane na ḍo ḍisikela ṅoho. Nwalani nomboro ya mbudziso (1.6, 1.7 kana 1.8).

PFESANI: Hu tea u vha na vhushaka vhukati ha maanea aṅu na tshifanyiso tshe na ṅanga.

1.6

[Tshi bva kha [www.black and white images](http://www.blackandwhiteimages.com)]

[50]

1.7

[Tshi bva kha [www.black and white images](http://www.blackandwhiteimages.com)]

[50]

1.8

[Tshi bva kha [www.black and white images](http://www.blackandwhiteimages.com)]

[50]

ṰHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI

MBUDZISO 2

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha n̄a dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha 120 u ya kha 150.

2.1 VHURIFHI HA TSHISHAKA

Khonani yaṅu o t̄haphudza buḍo laḵe la vhudokotela. Inwi ni khou tama u tevhela buḍo ilo n̄wakani ni tshi phasa matiriki.

N̄walelani khonani yaṅu vhurifhi ni humbele nyeletshedzo nga vhudalo nga ha buḍo ilo. [30]

2.2 ATHIKILI YA MAGAZINI

U khauwa ha muḍagasi zwi khou vhangā thaidzo fhanō Afrika Tshipembe. Muvhundu wa haṅu wo kwamea zwihulu.

N̄walani athikili ya magazini ni tshi khou sumbedza thaidzo idzo nga vhudalo. [30]

2.3 TSHIPITSHI TSHA FOMALA

Tshikoloni hune na dzhena hone vhagudiswa vho ḍidzhenisa kha zwa u tambudzana na u sa t̄hompha pfanelo dza vhaṅwe. Inwi sa murangaphanda wa matshudeni no humbelwa u lugisa tshipitshi tshine na ḍo tshi vhala ni tshi khou kaidza ayo maitele mavhi ane a khou thithisa pfunzo.

N̄walani tshipitshi itsho. [30]

2.4 MUFHINDULANO

Mme aṅu vho ni ruma vhengeleni u renga vhuurotho. Inwi nga u sa londa na si vhalē tshintshi ye na n̄ewa. Zwo vhone ni tshi swika hayani uri tshintshi i khou t̄ahela. Mme aṅu vho ni humisela murahu vhengeleni u humbela tshelede yo t̄ahelaho.

N̄walani mufhindulano vhukati haṅu na murengisi wa vhengeleni. [30]

T̄HANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 30

**KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI/
ZWA TSUMBEDZI/ZWA MAFHUNGO****MBUDZISO 3**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu tea u vha maipfi a u bva kha 80 u ya kha 100.

3.1 PHOSITARA

Vha Yunivesithi ya Limpopo vho humbela vhulanguli ha tshikolo tsha hanu uri vha do da nwedzi u daho u eletshedza vhagudiswa nga mabudo ane vha nga a tevhela.

Nwalani phositara ya u divhadza vhagudiswa nga ha vhueni uho sa izwi ni murangaphanda wa vhagudiswa.

[20]**3.2 DAYARI**

No fara lwendo lwa u ya vhugalaphukha ha Nwanedi na khonani dzanu nga maduvha a vhuawelo.

Nwalani dayari ya zwe na ita kha maduvha manu ayo.

[20]**3.3 NDAELA**

Inwi no vha ni tshi khou vhaisala lwe na vhuya na iswa ha dokotela. Dokotela o ni thathuvha a ni fha mishonga.

Nwalani ndaela dza kunwele kwa mishonga ye na fhiwa nga dokotela uri ni dzi tevhedze.

[20]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 20
MARAGAGUTE: 100